

23032750-2	06/2010	ישראל היום - שישיבת	עמוד 18	31	25.96×35.35
80039					

חילון הקדוש.
 כבר לא סמל הלאומנות הדתית?
 אוניברסיטת בר־אילן הופכת את עורה
 יהודה שלזינגר

(תופעה)

יהודה שלזינגר

חילון הקדוש

משהו עובר על בר־אילן, האוניברסיטה המזוהה ביותר עם הזרם הדתי־ימני • יותר חילונים מדתיים • יותר גופיות מחצאיות • וגם מסיבות טראנס לחובשי כיפה, תא של סטודנטים הומואים ופעיל תנועת קדימה, הדוחק מכיסא יו"ר האגודה את נציג הבית היהודי • גבירותיי ורבותיי, מהפך

סלומיאנסקי מהמפר"ל שבאו לחזק את בר־גיל ולתמוך בו. לקראת הבחירות אף נרשמה במחוזות הציונות הדתית ראגה רבה מהפסד אפשרי של בר־גיל. כך, לרוגמה, באתר האינטרנט של ערוץ 7 עלתה יום לפני הבחירות כותרת המצהירה על "היעדר החדש של קרימה: ראשות אגודת הסטודנטים בבר־אילן". בכתבה אף נכתב כי "לראשונה בתולדותיה החליטה מפלגת המרכז־שמאל להריץ מועמד מטעמה לתפקיד יו"ד אגודת הסטודנטים בבר־אילן המ־זוהה עם הימין הדתי".

יום הבחירות עצמו היה גם הוא סוער. עשרות פעילים של התאים השונים התייצבו ברחבי הקמפוס. "יש בעיה עם הסטודנטים החילונים", סיפר אחד מהפעילים של תא שינוי אמיתי, "יש רוב באוניברסיטה שהוא חילוני, לפחות 40–60 אחוזים לטובת החילונים. אבל הדתיים הם חיילים. הם עמדו בשמש, בשיא החום, 45 דקות רק בשביל להצביע. לחילונים לא כל כך אכפת, הם לא מעורבים במה שקורה". למרות הדברים רשמו החילונים הישג מרשים וניצחו בבחירות.

גאים ללמוד בבר־אילן

ניצן נוסף לפתיחות שהחלה מגלה האוניברסיטה נרשם לפני שלוש השנים כשהוקם בבר־אילן לראשונה תא גאה, שחבריו נמנים עם קהילת הלהט"ב (לסביות, הומואים, טרנסג'נדרים וביסקסואלים). מהפכותו של המהלך הועצמה על רקע היותה של בר־אילן אוניברסיטה שמייסדיה

ספורים. אף על פי שמאז רצח רבין אסרה האוניברסיטה על השתתפותן של מפלגות פוליטיות בבחירות האוניברסיטאיות, במערכה הנוכחית, שהיתה סוערת ומלאת תככים, התמודדו זה מול זה שי בכור, פעיל המזוהה עם מפלגת קדימה, וגלעד בר־גיל, יו"ר האגודה הקודם, מי שנחשב לכוכב העולה של הציונות הדתית מבית היוצר של הבית היהודי והאיחוד הלאומי.

לטענת שני הצדדים המאבק היה אישי, ללא קשר לשיוכם הפוליטי, אך ההתרחשויות סביב מערכת הבחירות רווקא מצביעה אחרת. כך, למשל, במהלך מערכת הבחירות בשל כוחם של הרתיים באוניברסיטה ניסה בכור, העומד בראשו של התא שינוי אמיתי, להצניע את שיוכו הפוליטי.

רק לאחר ניצחונו זכה בכור לכרכות לבביות באתר האינטרנט של צעירי מפלגת קדימה "אללה קדימה". תחת הכותרת "ניצחון באוניברסיטת בר־אילן לתא העצמאי שינוי אמיתי שיושב ראשו קדימאי". עוד נכתב באתר כי בין כותלי האוניברסיטה מוצנע הקשר עם מפלגת קדימה, ושהתא בראשותו של בכור לא נועד לקדם את רעיונותיה ותפישותיה של המפלגה בקרב ציבור הסטודנטים. "התמיכה הקדימאית בתא בעיקרה דקלרטיבית וארגונית", כך נכתב, "נובעת מכך שהעומד בראשו הוא צעיר קדימאי בשם שי בכור".

גם בצד הדתי הבינו הפוליטיקאים את חשיבות הבחירות לאגודת הסטודנטים של האוניברסיטה. כרי לבסס את שליטתם במוסד התייצבו באוניברסיטה יום לפני הבחירות יו"ר האיחוד הלאומי יעקב (כצלה) כ"ץ והח"כ לשעבר ניסן

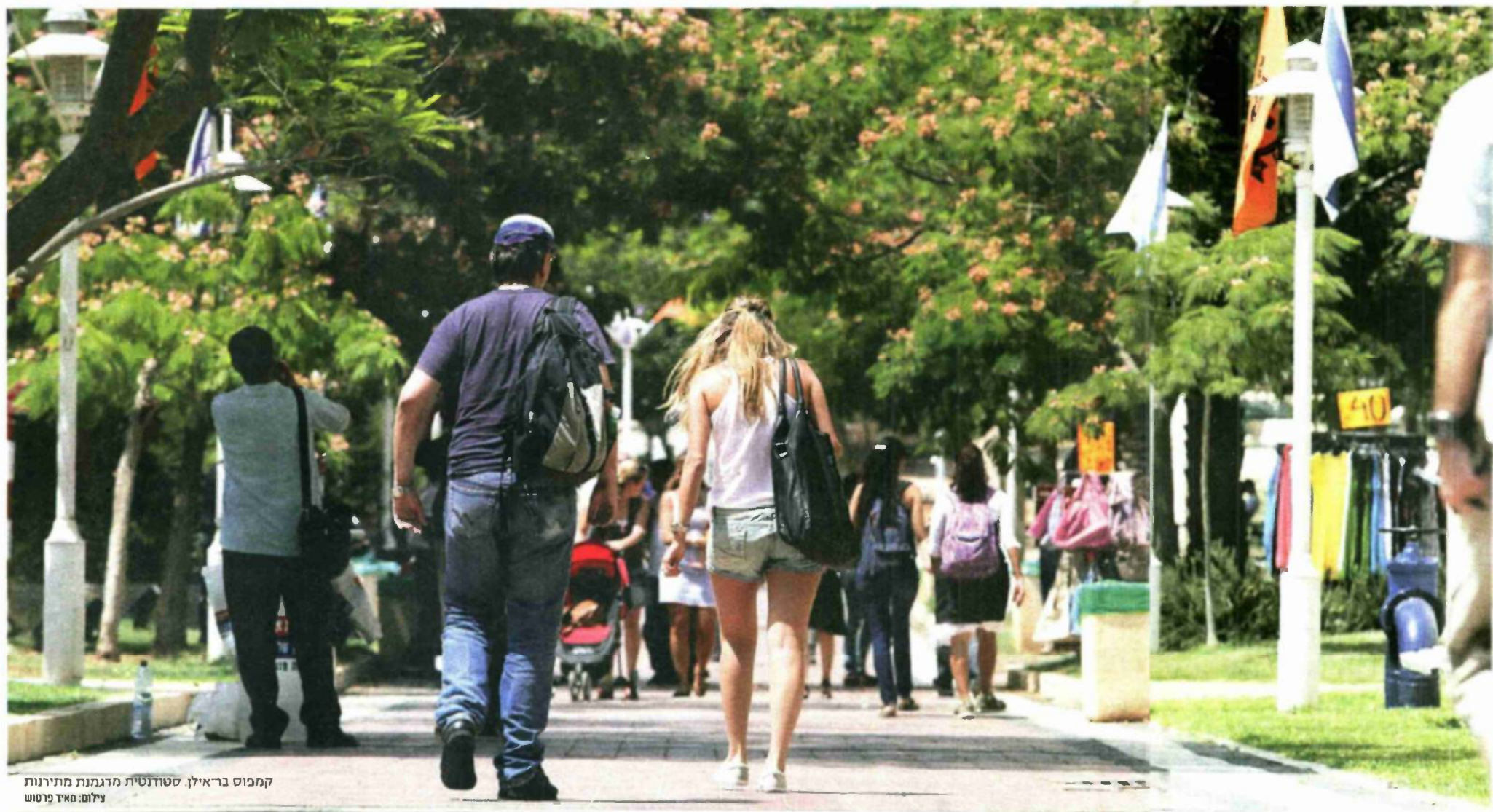
רב יום העצמאות האחרון, עושות את דרכן עשרות מכוניות מתל אביב ומירושלים ליישוב טירת יהודה הסמוך לנמל התעופה בן־גוריון. מאחורי בתיו של היישוב השלן, בהאנגר צפוף שביציאתו האחורית חוות סריסים, נערכת עוד מסיבת חג, שבה זורמות הבירות כמים וריג"י תזויתי מקפיץ בה את הקהל. אלא שמשוהו בכל זאת שונה במסיבה הזאת – כמעט כל הצעירים המתנועעים על הרחבה הם חובשי כיפות סרוגות והבנות הרוקדות לבושות בחצאיות. על המסיבה הם שמעו באוניברסיטה שבה הם לומדים – האוניברסיטה הדתית בר־אילן.

הנהירה ההמונית של סטודנטים מהמגזר הדתי למסיבות הדתיים היא רק סימפטום. בשנים האחרונות עוברת האוניברסיטה מהפך שקט. בר־אילן, שנחשבת מעוז הימין הדתי, המקום שבו למד יגאל עמיר, רוצחו של ראש הממשלה, הופכת אט אט לאוניברסיטה שרוב הסטודנטים שלה הם חילונים. על פי אומדנים שונים שמסרו אנשי האוניברסיטה, הנהלה וארגוני הסטודנטים יש כיום בבר־אילן יותר סטודנטים חילונים מדתיים. ההערכות מדברות על פער של 40–60 אחוזים לטובתם של החילונים. יש כאלה המצביעים אפילו על רוב חילוני בן 70 אחוזים.

אחת הדוגמאות הבולטות למהפכה השקטה שעוברת בר־אילן בשנים האחרונות היא מערכת הבחירות האחרונה לראשות אגודת הסטודנטים שהסתיימה לפני שבועות

27.22x27.43	32	18	עמוד	ישראל היום - שישי	06/2010	23032756-8
80039						

קמפוס בראילן, סטודנטית מדגמנת מתירנות
צילום: מאיר פרטוש

אני לא חושב שפעם היו זוגות שהיו יושבים על הדשא ומתמזמים. אמנם לא רואים את זה כל יום, אבל כיום אף אחד לא ייבהל אם יראה זוג מתנשק על הדשא. זה הופך להיות טבעי"

א', סטודנט חילוני

לייט' – שומרים את הדת מבחינת שבת, כיפה, תפילות והכל, אבל גם מרשים לעצמם לבלות במסיבות שלנו. כיום לראות סטודנטים מבראילן במסיבות כאלו זה לא רק לא רבר חריג אלא אפילו מקובל מאוד."

אדלר מרגיש שהמסיבות לא נעשות למטרות רווח כי במגזר הדתי לא שותים אלכוהול בכמות שמייצרת הכנסה גבוהה. "המסיבות התחילו, לפחות מבחינתי, בגלל חוסר במקומות בילוי לקהל דתי", הוא מוסיף, "יש כאן גם אפי שרות לקהל הביישן להכיר בנות. יותר מ-18 זוגות הכירו אצלנו והתחתנו בשנה הראשונה."

גם במסיבות הרשמיות שמארגנת האוניברסיטה יש קרייזה למגזר החילוני. כך למשל בשנים אחרונות כיום הסיטונט, ההפנינג השנתי לטובת הסטודנטים, עיקר ההופעות מתרכזות בזמרים חילונים למהדרין כמו שלמה ארצי, יהודית רביץ והדג נחש.

בראגיל, יו"ר אגודת הסטודנטים היוצא, טוען כי לא תמיד הרברים היו כך: "פעם היו מופיעים כאן כוכבי זמר חרדי דתי כמו אברהם פריד ומרדכי בן דוד. זאת מגמה שהלכה

מסיבות הדתיים שאופיינו חילוני הפכו בשנים האחרונות ללהיט בקרב חובשי הכיפות, שכן המסיבה לרתיים בערב יום העצמאות האחרון לא היתה הראשונה.

"המסיבות האלה רצות כבר חמש שנים", מספר רפאל אדלר (26) מבני ברק, ממארגני המסיבות, "זה קורה בכל אירוע, חג או סיבה למסיבה". בנוגע לאופי המסיבות מסביר אדלר שמדובר במסיבות פרטיות: "אנחנו לוקחים מתחם כלשהו וסוגרים אותו כך שאנחנו מבטיחים שרק 'החברה' הטובים' ייכנסו. עיקר האוכלוסייה שמשתתפת במסיבות הללו היא של סטודנטים, שרובם מגיעים מבראילן, שם גם מתפרסמות המסיבות."

איך מתקבלות המסיבות האלה במגזר הדתי?

"בהתחלה אנשים הרימו גבות – מסיבות ריקודים בהשבת תפוזת בנים ובנות יחד, לצלילי מוסיקת טראנס ואלכוהול, זה לא בריוק עומד בכללי ההלכה, אלא ההפך המוחלט, אבל יש רצון וניקוש. בהתחלה זה עוד היה עוף מוזר והיו הרבה השמצות שזה לא בריוק של דתיים, אבל היום מגייסים המון חובשי כיפות שמוגדרים כצביבור הדתי 'דתיים' עים

חרתו על רגלם את עקרונות היהדות. באחר מאירועי יום הסטודנט שנערכו במוסד אף הסתובכו חלק מחברי התא ברחבי האוניברסיטה עם חולצות בצבעי דגל הגאווה שעלן נכתב: "גאה ללמוד בבראילן".

"היינו חבורה של 15 פעילים", מספרת סיוון נאור (28) מרמת גן, ממקימי התא הגאה, "מבחינת הנהלת האוניברסיטה לא דחו אותנו על הסף ובשלב מסוים גם הקצו לנו חדר, אבל ראגו להסביר לנו שאי אפשר להקים תא שלא בתקופת בחירות. אפשר לומר שהתגובות כלפינו היו פיפטפיפט. הרבה דתיים אמרו לנו שזה טוב שיש תא כזה והתעניינו איך הולך והיו כאלה שאמרו שלהם זה לא מפריע. והיו מצד שני גם כאלה שאמרו שלא צריך לדון בנושא בניגוד לרצונם וכשניסינו לתלות מודעות הורירו לנו אותן כמה פעמים ביום."

"אני לא יודעת אם זה שינוי שחל בבראילן או שזו התדמית שיש שם. כשהלכתי ללמוד שם לקחתי בחשבון שהולך להיות לי קשה, כי רק דתיים הולכים לשם, וכי שהגעתי זה לא היה ככה בכלל". התא הגאה לא שרר יותר משלוש שנים. "לצער הרב היום זה התפוגג", היא אומרת, "סטודנטים הם דבר זמני, אף אחד לא נשאר שם שנים ארוכות, וכך זה נגמר וחבל."

המסיבות כובשות את הכיפה

כאמור, לא רק הבחירות והפתיחות שמגלה האוניברסיטה למיעוט הגאה הן הסמן המרכזי לשינוי שהיא עוברת.

25.7x30.63	33	עמוד 18	ישראל היום - שישי	06/2010	23032767-0
80039					

מסיבת דתיים של תלמידי האוניברסיטה. פיקאפ בראילון צילום: אורי מינץ

ב-15 השנים האחרונות הבינו שאין אפשרות להתחרות באוניברסיטאות אחרות אם בראילון נשארת סקטוריאלית, והיא פתחה את שעריה לתלמידים ולסגל שלא דווקא מגיעים מרקע דתי" פרופ' יפה זילברשץ, המשנה לנשיא האוניברסיטה

נקבע על פי אורחות חייהם של הסטודנטים כדי לאפשר לסטודנט חילוני לחיות בנוחות ובלא הפרעה לאורחות חייו, כך גם כלפי הסטודנטים הרתיים. על כן הוחלט לה- פריד בין המעונות.

למרות הטענות בנושא המעונות ולמרות שיש חילונים הסבורים שהאוניברסיטה דתית מדי ורתיים החושבים שהיא חילונית מדי, רבים מסכימים כי האידיליה נשמרת. "זה תלוי בכנאדם", אומר בנימין קיש, 24, הלומד בכולל (המכון הגבוה לתורה) של בראילון, "כמו שאני רואה את זה, גם החילונים שבאים לבראילון הם יותר בעלי זיקה למסורת וליהדות ממקומות אחרים. אלו אנשים שיותר מתעניינים באורח חיים דתי. זה נכון שכמו כל אדם שחושב שצריך ללכת בדרך שלו הייתי שמח שהיהדות תהיה דומיננטית יותר בין התלמידים, כמו למשל כרמת הצניעות, אבל החי- שיבות טמונה קודם כל ברוח המוסר ורוח המוסר הזה היא רוח יהודית. אם היו מעמידים בפני שתי אפשרויות: להקצות עשר שעות ללימודי יהדות או עשר שעות ללימודי שמירה על צניעות הייתי בוחר באפשרות הראשונה".

גם יו"ר אגודת הסטודנטים הנכנס, שי בכור, מסכים עם כך שהאוניברסיטה הולכת לכיוון חילוני, אך מזהיר כי הסטטוס קוו נשמר עדיין בקנאות: "לאוניברסיטה יש צביון דתי. יש כאן משהו יפה, של שמירה על הסטטוס קוו. אין פעילויות דווקא בשבת ויש תפילות משותפות והרצאות על דת. בבראילון אין את כל האווירה התלאיבית, שהיא יותר מתירנית, יותר חילונית. זה המקום בדיוק לאווירה של אידיליה משותפת בין הרתיים והחילונים".

"יש פה הכל מהכל", מסכימה פרופ' זילברשץ עם הקבי- עה, "אם תלך ליד המרדשה והכולל תראה רתיים שנחשבים לברלנים או מקפידים יותר. אם תשב בשיעורים תראה את כולם מעורבים. וגם המרצים שאינם חובשי כיפות הם כבר לא תופעה חריגה. יש צביון מסוים שנשמר אבל מעררב את כל התרבות הזאת יחד".

חלק נכבד בהובלת החברה הישראלית, בצה"ל, במערכת המשפט, בכלכלה ובאקדמיה, נעמוד איתן מול הטענות ונאמר בפה מלא – ידינו לא שפכה את הרם הזה".

מעונות לדתיים בלבד

אחד הדברים הבוערים על סדר יומם של החילונים באוניברסיטת בראילון הוא מעונות הסטודנטים בקמפוס האוניברסיטה, המיועדים לדתיים בלבד. אמנם אגודת הס- טודנטים מציעה, מחוץ לאוניברסיטה, מעונות המיועדים לחילונים, אך לטענת הסטודנטים המגורים בהם יקרים יותר ונוחים פחות בשל מרחקם מהקמפוס. "מה שקורה מבחינת המעונות זה אבסוד", אומר א', סטודנט המגדיר עצמו חילוני-מסורתי, "יש רוב חילוני אבל המעונות בק- מפוס שייכים רק לדתיים. כשהתחלתי ללמוד כאן ביקשתי לברר על זכויותי באשר למגורים במעונות האלה והשאלה הראשונה שנשאלתי היתה אם אני דתי או חילוני. כשאמ- רתי שאני חילוני, אמרו לי שלא אוכל להתגורר במעונות בשל כך. זה דבר שמאוד קומם אותי. למה מגיע לי פחות מלסטודנט דתי?".

על פי תקנון האוניברסיטה מי שרוצה להתגורר במעונות חייב לשמור על כללי הדת. כך למשל מתחייבים הסטודנ- טים לשמור שבת במתחם, ללכת עם כיפה ולקום לתפילת שחרית. במגורים יש הפרדה בין המינים, ועל פי התקנון אסור לבני המין השני להימצא במתחם שאינו מיועד להם לאחר השעה 23:00.

הסטודנטים החילונים אף מקבלים חיזוק מיו"ר האגודה היצא, ברגיל חובש הכיפה: "צריך להיות קשובים לכולם. אכן יש בעיה עם זה שהסטודנטים הרתיים נהנים מהמעונות במתחם האוניברסיטה. יש בזה צדק והיגיון, אבל מנגד צריך גם למצוא פתרונות עבור הסטודנטים החילונים שאין סיבה שישלמו יותר ולא יזכו לאותן הטובות כמו הרתיים". מדוברות האוניברסיטה נמסר בתגובה: "השיבוץ במעונות

והשתנתה במשך השנים. כיום כבר ברור שמביאים אמנים ישראלים, כאשר הכיוון הוא באמת שירים ומוסיקה עברית".

בצר החילוני ממליצים לקחת את הדברים בפרופורציות. "יש לי חברים במרכז הבינתחומי בהרצליה וכשאני הולך ליום הסטודנט שלהם יש כל מיני דוכנים עם בריכות ובי- חורות בביקיני. יש אווירה יותר מינית, דברים שלא תמצא כאן בבראילון. אי אפשר להגיד שביום הסטודנט של ברא- אילון חילוני מרגיש בבית. יש אווירה של אירוע חצי בני עקיבא כזה", אומר ג', סטודנט חילוני.

למרות דבריו סטודנטים רבים טוענים שלא רק במסיבות, אלא גם ביומיום ניתן להבחין בכיוון החילוני שאליו נוטה האוניברסיטה. "כשפותחים עיניים ומסתכלים קצת לצדדים רואים הרבה יותר גופיות מחצאיות", מספר א', סטודנט חי- לוני נוסף, "אמנם את הרתיים רואים יותר כי כיפה, חצאית, כיסוי ראש והריון בולטים יותר מעוד מכנסיים וגופייה, אבל בפועל נראה כי כיום יש רוב חילוני. אני לא חושב שפעם היו זוגות שהיו יושבים על הרשא ומתמזמים. אמנם לא רואים את זה כל יום וכל דקה, אבל אפשר לחוש שיש יותר פתיחות למקרים כאלה. כיום אף אחד לא ייבהל אם יראה זוג מתנשק על הרשא. זה הופך להיות טבעי".

לא בודקים בציציות

גם בין חברי הסגל הבכיר של האוניברסיטה יש מי שמ- כירים במגמת החילון שעוברת על המוסד הוותיק ואף מסבירים מה עומד מאחוריה. פרופ' יפה זילברשץ, המשנה לנשיא האוניברסיטה, טוענת שהתחושות בנוגע להתגברות הנוכחות החילונית באוניברסיטה נכונות. לדבריה, "מאז ראשית הקמתה היתה האוניברסיטה מאור סקטוריאלית, גם בקרב הסטודנטים וגם בקרב אנשי הסגל, הרוב היו חר- בשי כיפות. ב-15 השנים האחרונות עבר המקום תהליך של התפתחות. נפתחו מחלקות חדשות, תחומים שונים ותור- כניות בין-מחלקתיות. במהלך הזמן הבינו שאין אפשרות להתחרות באקדמיה הישראלית אם האוניברסיטה נשארת סקטוריאלית, ועל כן פתחה האוניברסיטה את שעריה לתי- למידים ולחברי סגל שלא דווקא מגיעים מרקע דתי.

"פתיחת השערים פגעה אולי בצבינה הדתי של האוני- ברסיטה, אבל גם כיום היא ממשיכה להקצות משאבים רבים לחקר היהדות ומספירה שכל הבא בשעריה ייחשף לעולמות העשירים של היהדות. בוגרים רבים, שלא באו מרקע דתי, נפגשים כאן לראשונה עם התכנים הללו ולא פעם הם באים ואומרים שדווקא זה היה פסגת הלימודים האקדמיים שלהם".

הפתיחות והליברליות הביאו אפילו לשינוי בלתי רשמי בנהלי האוניברסיטה. בעבר התבקשו המרצים והסטודנטים לחבוש כיפה במהלך שיעורי התנ"ך, בין שהם דתיים ובין שלא. כיום הנוהל כבר לא נאכף ובשיעורי התנ"ך נמצאים הסטודנטים, ובמקרים חריגים גם מרצים, ללא כיסוי ראש. פרופ' זילברשץ אינה מחווה את דעתה בנושא, אך מסכי- מה כי גם עובדה זו יכולה להעיד במשהו על אורח החיים שהתפתח באוניברסיטה.

ובכל זאת, למרות תהליך החילון, עושה רושם שהשי- נוי לא הפך את בראילון לאוניברסיטה שמאלנית יותר. "עצם קיומם של חברי סגל רבים שאינם דתיים מלמד על הפתיחות. אבל למרות זאת סביר להניח שמפה לא ייצאו קריאות אנטי-ציוניות", אומרת פרופ' זילברשץ ומסייגת מיד: "אבל זה ממש לא אומר שאנחנו בודקים בציציות של כל מרצה מה דעתו".

גם בסדר יומם של הסטודנטים עולות לא אחת שאלות פוליטיות וגם אצלם מדובר בהליכה על חבל רק שבין הצי- בור החילוני לדתי באוניברסיטה. אחד הנושאים הרגישים ביותר במוסד הוא רצח רבין והעובדה כי רוצחו של ראש הממשלה המנוח למד בבראילון.

ביום הזיכרון האחרון ננאם שנשא ברגיל כיו"ר האגו- דה בטקס ממלכתי לזכרו של רבין אמר: "היום, 14 שנים אחרי, הגיע הזמן לומר רי, הרוצח השפל לא יצא מאיתנו. הוא אמנם העביר את זמנו בין כותלי הבית הזה, שדוגל במתן הזדמנות שווה לכל הסטודנטים מכל שכבות האוכ- לוסיה, לכל המגזרים ומתן עזרה לבעלי לקויות למידה, אבל הרוצח לא שאב את רעיונותיו המטורפים לא מסביבתו ולא ממרכזי חובשי הכיפה. אל לנו להתנצל, כמי שנטילים